

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Плюскви Анастасії Володимирівни на тему:
**«Організація та тактика підтримання публічного обвинувачення щодо
привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим
становищем, в суді першої інстанції»**
представлену на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081
«Право»

Актуальність дисертаційної роботи.

Актуальність цієї теми зумовлена високим рівнем корупційних ризиків та потребою захисту публічних і державних ресурсів. Через складність доказування корисливих злочинів та необхідність дотримання європейських стандартів змагальності, вироблення правильної тактики прокурором є критично важливим для уникнення закриття проваджень.

Дослідження цієї теми набуло особливої ваги з низки ключових причин:

1. **Складність доказування:** Привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України) містить ряд складів злочину. Прокурору необхідно беззаперечно довести не лише факт нестачі, а й наявність у особи організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій та факт їх використання для вчинення злочину.
2. **Чітка позиція Верховного Суду:** існує значна кількість нюансів кваліфікації та оцінки доказів, закріплених у практиці Верховного Суду. Суворе дотримання процесуального законодавства вимагає від обвинувачення вміння правильно оперувати цією практикою в суді першої інстанції.
3. **Захист бюджетних коштів:** злочини цієї категорії часто пов'язані з розкраданням державних ресурсів. Ефективна тактика прокурора безпосередньо впливає на можливість відшкодування завданих збитків державі та територіальним громадам.
4. **Забезпечення змагальності сторін:** у суді першої інстанції прокурор стикається з активною позицією сторони захисту. Володіння тактикою перехресного допиту, дослідження письмових доказів та реагування на клопотання адвокатів визначає успіх підтримання публічного обвинувачення.

5. **Реформування антикорупційних органів:** З огляду на роботу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), стандарти організації підтримання обвинувачення у резонансних справах суттєво підвищилися, що вимагає постійного оновлення тактичних методик для всіх рівнів прокуратури.

З огляду на наведене, ефективна організація та продумана тактика підтримання публічного обвинувачення у справах про привласнення майна через службове становище є ключовим інструментом захисту публічного інтересу, який напряду визначає здатність держави притягати топпосадовців до відповідальності та реалізувати євроінтеграційний антикорупційний курс. Вважаю, що обрана Анастасією Володимирівною Плюською тема є украй актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Актуальність дисертації підтверджується також тим, що вона відповідає науковому напрямку кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 з підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Львівського державного університету внутрішніх справ за тематикою наукових досліджень і науково-технічних розробок на 2024-2027 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ № 454 від 11.06.2020 р. та відповідно до плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ (у межах теми «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти», номер державної реєстрації 0124U005075).

Наукова новизна.

Дисертаційна робота Плюскви Анастасії Володимирівни є комплексним дослідженням, спрямованим на вирішення теоретичних, організаційних та тактичних питань підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, у суді першої інстанції та має безумовну наукову новизну, яка полягає в тому, що вперше:

- визначено параметри ефективності тактики підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем:

різноманітність джерел доказів; фокус на доведення суб'єктивної сторони злочину; підвищена увага до інтерпретації документів; обов'язковість акценту на експертизах; вибудовування цілісної доказової конструкції; систематизація матеріалів кримінального провадження за наявністю в них прямих та непрямих доказів протиправної діяльності обвинуваченого; оцінка імовірної лінії захисту та підготовка до її спростування; планування участі прокурора у проведенні судових процесуальних дій; візуалізація механізму вчинення злочину у формі його схеми з демонстрацією послідовності вчинення протиправних дій, осіб, які їх вчиняли, документів, у яких такі дії одержали своє відображення;

- визначено та обґрунтовано потребу забезпечити на системній основі реалізацію права потерпілого на підтримання обвинувачення у випадках, передбачених ч. 3 ст. 338, ч. 2 ст. 340 КПК України, та сформульовано пропозиції щодо доповнення ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» п. 23-1, який передбачає право потерпілих від кримінальних правопорушень на правничі послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 цього Закону.

Науково важливим є той факт, що вивчення теоретичного підґрунтя проблеми дало змогу *удосконалити*:

- уявлення щодо структури підтримання публічного обвинувачення в суді, яку утворює системна сукупність взаємопов'язаних етапів діяльності прокурора, спрямованих на ефективне, послідовне та обґрунтоване доведення обвинувачення з дотриманням засад справедливого судочинства. До таких етапів віднесено: підготовку до судового розгляду; участь у підготовчому судовому засіданні; пояснення суті та меж обвинувачення; подання та дослідження доказів; участь у судових дебатах; моніторинг законності, обґрунтованості та виконання судового рішення;
- на підставі дослідження практики взаємодії сторони обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, наукові підходи до визначення взаємодії прокурора зі слідчим та оперативними підрозділами, як системи узгоджених процесуальних та управлінських рішень і дій, що реалізуються з метою забезпечення встановлення

обставин кримінального правопорушення та притягнення винних осіб до відповідальності в межах компетенції зазначених суб'єктів під час досудового розслідування та судового розгляду. Для оптимізації інформаційного обміну між учасниками взаємодії сторони обвинувачення, визначення процесуальних інструментів прокурора щодо залучення слідчого, оперативних підрозділів для підготовки та проведення процесуальних дій під час судового розгляду, оптимізації координації взаємодії старшим прокурором групи прокурорів з іншими прокурорами, слідчим та оперативним підрозділом під час досудового розслідування та судового розгляду запропоновано розробити та затвердити відповідну міжвідомчу інструкцію;

- рекомендації щодо змісту клопотання прокурора про порядок та обсяг дослідження доказів в частині обов'язкового визначення послідовного переліку доказів, які сторона обвинувачення вважає за доцільне дослідити, з його обґрунтуванням, а також пропозицій щодо обсягу дослідження доказів (оголошення змісту процесуальних документів повністю чи в частині, яка містить відомості, які мають значення для доказування у справі, наприклад, тільки заключної частини висновку експертизи, тощо). Сформульовані пропозиції щодо внесення відповідних змін до абзацу другого ч. 1 ст. 349 КПК України;

Подальшого *розвитку* набули:

- на підставі європейських стандартів прокурорської діяльності, людиноцентричного підходу та концепції «Human security» уявлення про функцію підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді, яка за правовою природою має багатоаспектний, комплексний характер, поєднуючи правозахисну та обвинувальну складові, та одержує своє втілення в представленні інтересів особи, суспільства та держави шляхом доведення перед судом вини обвинуваченого доказами, одержаними відповідно до вимог кримінально-процесуального законодавства, та формування позиції щодо застосування заходів кримінально-правового впливу з урахуванням суспільної небезпечності кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила;
- уявлення про зміст функції підтримання публічного обвинувачення в суді шляхом виділення та розкриття змісту її ключових компонентів:

захист прав і свобод людини, суспільства та держави; доведення вини; взаємодія з судом та стороною захисту в умовах змагального кримінального провадження; забезпечення справедливості;

- аргументація щодо потреби забезпечення єдності законодавчої термінології відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 129, п. 1 ч. 1 ст. 131-1 Конституції України шляхом заміни у ч. 3 та 4 ст. 22, ч. 2 ст. 26, п. 15 ч. 2 ст. 36, п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК, п. 2, 4 ч. 2 ст. 322, ч. 2 ст. 337, ст. 340, 341 КПК України та ст. 22 Закону України «Про прокуратуру» терміну «державне обвинувачення» на «публічне обвинувачення»;
- уявлення про перелік та зміст тактичних завдань, які стоять перед прокурором під час підготовчого судового засідання у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем, до числа яких віднесені: перевірка законності та обґрунтованості обвинувального акту відповідно до вимог ст. 291 КПК України; аргументоване реагування на клопотання сторін та ініціювання власних процесуальних дій; забезпечення представлення інтересів потерпілих і цивільних позивачів; ініціювання розгляду питань щодо запобіжних заходів, які пов'язані із продовженням, зміною або скасуванням запобіжних заходів з урахуванням існування ризиків, передбачених ст. 177 КПК України; ініціювання розгляду питання щодо обрання, заміни, продовження чи скасування заходів забезпечення кримінального провадження; забезпечення підготовки до судового розгляду;
- положення щодо порядку та змісту короткого викладу публічним обвинувачем обвинувального акту. Для забезпечення дотримання під час судового розгляду принципу процесуальної рівності та врахування позицій сторін судового процесу запропоновано у ч. 4 ст. 347 КПК України передбачити з'ясування судом позицій сторін щодо короткого викладу обвинувального акту;
- положення щодо забезпечення координації роботи групи прокурорів шляхом впровадження інформаційно-телекомунікаційної системи робочого місця прокурора, взаємопов'язаної із ЄРДР, інформаційно-телекомунікаційною системою досудового розслідування та єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою, для ведення досьє обвинувачення у кримінальному провадженні, в якому на основі

формули обвинувачення, викладеної у обвинувальному акті, здійснюватиметься узагальнення доказів, їх зміст, спосіб отримання та значення для доведення конкретних елементів складу злочину щодо кожного обвинуваченого за окремим епізодом протиправної діяльності, та подання до суду процесуальних документів. Для реалізації цих пропозицій розроблений проект положення про інформаційно-телекомунікаційну систему "іПрокурор";

- рекомендації щодо підготовки та участі прокурора у судових допитах (свідків, експертів), дослідженні документів та речових доказів у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в частині обов'язкового залучення прокурором спеціальних знань, планування допиту, забезпечення підготовки свідків з метою одержання від них показань, ідентичних до наданих ними під час досудового розслідування, демонстрації взаємозв'язку досліджуваних документів, речових доказів з обставинами події кримінального правопорушення;
- рекомендації щодо змісту обвинувальної промови прокурора у дослідженій категорії кримінальних проваджень, зокрема в частині аналізу і оцінки зібраних та досліджених доказів із доведенням наявності події кримінального правопорушення і винуватості обвинуваченого, а також, за наявності заперечень сторони захисту, аргументованого підтвердження допустимості, належності та достовірності таких доказів.

Практична значущість роботи полягає в тому, що висновки та пропозиції, розроблені автором, можуть бути використані: а) у науково-дослідній сфері – для подальших досліджень проблем підтримання публічного обвинувачення в суді першої інстанції щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, а також при дослідженні підтримання публічного обвинувачення у різних судових інстанціях та щодо суміжних кримінальних правопорушень; б) у правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування положень кримінального процесуального законодавства з метою більш точного вирішення організаційного, методичного, інформаційного забезпечення роботи органів прокуратури; г) у освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін

«Кримінальний процес», при підготовці відповідних розділів підручників, навчально-методичних посібників, а також при проведенні занять з підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення дисертації обґрунтовані й відображені у висновках. Найбільш суттєві результати, що були одержані здобувачкою, достатньою мірою обґрунтовані, відповідають меті та завданням роботи, викладені у загальних висновках та висвітлені в опублікованих працях. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується достатньою апробаційною базою здобувача (результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на чотирьох науково-практичних науково-практичних заходах).

Достовірність отриманих результатів забезпечується методологічною основою дисертації, яку становлять загальнонаукові та спеціально-наукові методи. Їх застосування у дисертаційному дослідженні Плюскви Анастасії Володимирівни обумовлюється системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми. Зокрема, діалектичний метод забезпечив наукову розвідку явищ підтримання публічного обвинувачення привласнення чужого майна шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем та дав змогу проаналізувати всі питання теми в їх розвитку, встановити взаємозв'язок і взаємну зумовленість, а також забезпечив глибше розуміння об'єкта дослідження через поєднання наукових положень і практичної діяльності відповідних уповноважених учасників кримінального провадження. Історико-правовий – використаний для дослідження еволюції органів прокуратури, реалізації функції підтримання державного/публічного обвинувачення прокурором у кримінальному провадженні у контексті дії КПК України 1960 року та КПК України 2012 року та комплексного аналізу становлення розвитку підтримання публічного обвинувачення у суді першої інстанції у справах про привласнення чужого майна шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. Методи аналізу, синтезу забезпечили опрацювання наукового доробку положень нормативно-правових актів, слідчої, прокурорської та судової практики, а також в поєднанні із використанням методу абстрагування – формування проміжних за розділами та загальних висновків дисертації. Системно-структурний – для визначення структури підтримання публічного обвинувачення в суді першої

інстанції, а також виокремити основні компоненти організації та тактики такої діяльності у кримінальних справах щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. Структурно-функціональний – забезпечив визначення потенціалу складових підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді першої інстанції, а також форм та методів його взаємодії з іншими учасниками кримінального провадження. Спостереження використано для одержання даних про особливості підтримання прокурором публічного обвинувачення та діяльності інших осіб, які залучаються ним в ході підтримання публічного обвинувачення. Мисленнєве моделювання забезпечило визначення особливостей підтримання прокурором публічного обвинувачення, які можуть виникати на досудовому розслідуванні, підготовчому судовому засіданні та під час судового розгляду, а мисленнєвий експеримент – дозволив здійснити апробацію наукових рекомендацій щодо підтримання публічного обвинувачення у суді в кримінальних справах щодо привласнення майні шляхом зловживання службовим становищем. Пошуково-бібліографічний метод забезпечив підбір літературних джерел за темою дослідження. Методи соціологічної вибірки, опитування шляхом анкетування, інтерв'ювання та статистичного зведення використані для одержання від респондентів відомостей з питань теми дослідження.

Характеристика основних положень роботи. Дисертація складається із анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Логіка і послідовність викладу тексту наукової праці підпорядковуються виконанню поставлених завдань дослідження. Список використаних джерел містить 224 найменування, що свідчить про виконання роботи на високому сучасному науковому рівні.

Ретельний науково-теоретичний аналіз дисертаційної роботи А.В. Плюски дозволив виокремити сильні сторони наукового дослідження, що є значущим внеском у наукову теорію та практику.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, особистий внесок здобувачки, подано відомості щодо апробації отриманих результатів та їх впровадження.

У першому розділі дисертації проаналізовано сучасний стан наукових досліджень підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції; сутність функції підтримання обвинувачення в суді, яка складає комплекс форм та методів, через які прокурор здійснює свою процесуальну діяльність в суді. Виснувано, що публічне обвинувачення є центральним елементом судового процесу, навколо якого зосереджуються зусилля всіх учасників кримінального провадження; виокремлено етапи підтримання публічного обвинувачення: підготовка до судового розгляду, початок судового процесу, пояснення суті обвинувачення, подання доказів, участь у судових дебатах та моніторинг виконання рішення суду.

Другий розділ присвячений організаційним та тактичним аспектам підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції. Зокрема проаналізовано порядок взаємодії прокурора з іншими учасниками кримінального провадження під час підготовки до судового розгляду кримінальних проваджень щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем; виокремлено тактичні особливості підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем під час підготовчого провадження в суді першої інстанції; проаналізовано тактичні особливості підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем під час судового провадження в суді першої інстанції.

У третьому розділі представлено аналіз напрямів удосконалення підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції. Визначено, що у справах щодо привласнення майна, одержаного шляхом зловживання службовим становищем практика підтримання публічного обвинувачення в суді засвідчує наявність системних проблем, які включають: складність взаємодії з експертними установами, фрагментарність методичних рекомендацій, недостатню підготовленість прокурорів до застосування криміналістичних засобів формування доказів у суді, ризики визнання доказів недопустимими та обмеження змоги використання сучасних технологій візуалізації доказів. Ключову роль у процесі доказування у справах даної

категорії відіграють судові експертизи, однак їх потенціал використовується не повною мірою. Неналежна організація взаємодії прокурора з експертними установами та експертами, недоліки у формулюванні питань та підготовці матеріалів, прогалини у нормативно-правовому регулюванні проведення таких експертиз зумовлюють до затягування розумних строків судового розгляду, послаблення доказового значення експертних висновків, а в окремих випадках – визнання їх недопустимими доказами тощо.

У результаті аналізу наукової проблеми сформульовано наукові положення різних рівнів новизни, а основні теоретичні положення та розробки, що характеризують наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення його результатів, одержані дисертанткою самостійно.

Слід зазначити, що кожний розділ дисертаційного дослідження має свою наукову значимість, слугує науковим підґрунтям для наступного розділу, у результаті об'єднання усіх розділів вимальовується цілісне дослідження, вагомість якого підтверджується використанням авторкою теорії багаторівневої методології, що створює можливості для розв'язання проблемати підтримання публічного обвинувачення прокурором у цій категорії проваджень.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором.

Основні наукові положення дисертаційного дослідження А.М. Плюскви, висновки та рекомендації достатньо повно представлено у друкованих працях: 4-х статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, а також 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах.

Зазначене вище дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають значення для розвитку вітчизняної науки і практики.

Оцінюючи у цілому позитивно дослідження Плюскви А.В., вважаю за доцільне висловити кілька міркувань та побажань.

Зауваження до змісту та оформлення дисертації.

1. Дисертантка у роботі посилається на використання значної кількості матеріалів кримінальних проваджень, судових рішень та практики органів прокуратури, що свідчить про серйозну емпіричну основу дослідження. Водночас у вступі та висновках недостатньо

конкретизовано методологію формування цієї бази та критерії її репрезентативності, часові межі та регіональне охоплення. Зокрема, не цілком зрозуміло, чи дозволяє використана емпірична база зробити узагальнення щодо всієї практики підтримання обвинувачення у провадженнях відповідної категорії в Україні, чи висновки ґрунтуються переважно на матеріалах окремих регіонів або органів прокуратури. Більш детальне обґрунтування вибірки посилило б переконливість отриманих результатів і наукову достовірність висновків. Зокрема, на стор. 110 дисертації є посилання на рішення ВАКСу, тому також виникає питання, чи були включені до емпіричного матеріалу кримінальні провадження за ст. 191 КК України, які віднесені до підслідності НАБУ, де процесуальне керівництво здійснює САП. Відсутність детального опису вибірки ускладнює оцінку того, наскільки отримані висновки можуть бути екстрапольовані на всю правозастосовну практику України.

2. У підрозділі 1.2 значну увагу приділено обґрунтуванню людиноцентричного підходу як концептуальної основи діяльності прокурора під час підтримання публічного обвинувачення в суді. Автор посилається на конституційні положення, концепцію «Human Security», документи міжнародних організацій та програмні засади державної політики. Водночас відповідний матеріал подано переважно у загальнотеоретичному та соціально-філософському ключі. Було б доцільно конкретизувати, у яких саме процесуальних рішеннях, стандартах доказування чи тактиці підтримання обвинувачення проявляється баланс між обвинувальною та правозахисною складовими діяльності прокурора. Фактично людиноцентризм постає як ціннісна декларація, але не як інструментальний принцип правозастосування. Більш чітка операціоналізація цього підходу в межах норм КПК України значно посилила б наукову переконливість дослідження.
3. У дисертації висловлено позицію, відповідно до якої відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення в суді розглядається як свідчення неякісної діяльності прокурора як процесуального керівника. Такий підхід видається надмірно категоричним і не повною мірою узгоджується з принципами кримінального процесу, а також із сучасною практикою правозастосування. Відмова прокурора від обвинувачення не

завжди є наслідком недоліків досудового розслідування або неналежного процесуального керівництва. Вона може бути обумовлена об'єктивними чинниками, що виникають під час судового розгляду, зокрема появою нових доказів, встановленням недопустимості чи недостовірності раніше зібраних доказів, зміною показань ключових свідків, виявленням істотних порушень прав людини під час досудового розслідування або формуванням нових правових позицій судів вищих інстанцій. У таких випадках відмова від підтримання обвинувачення, навпаки, свідчить про реалізацію прокурором обов'язку діяти об'єктивно та забезпечувати недопущення незаконного засудження особи. Отже, зазначене положення потребує уточнення та пом'якшення формулювань із урахуванням того, що відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення може виступати не лише індикатором недоліків процесуального керівництва, але й проявом законності, об'єктивності та реалізації принципу презумпції невинуватості.

Зазначені мною міркування та побажання не завадили загальному позитивному сприйняттю даної дисертації та мають характер рекомендацій. Представлена дисертаційна робота є завершеною; сформульовані у ній положення, результати та висновки становлять наукову й практичну цінність.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. При детальному розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок.

В цілому дисертаційна робота Плюски Анастасії Володимирівни «Організація та тактика підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» є цілісною, самостійною, завершеною роботою на правах рукопису, яку виконано за актуальною темою з використанням адекватних методів дослідження. Робота характеризується чіткістю змісту, містить науково обґрунтовані науково-теоретичні результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувачки та достатньо повно представлені у наукових працях. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від

12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019), та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка, Плюсква Анастасія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Рецензент:

**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін навчально-наукового інституту
права та правоохоронної діяльності
Львівського державного
університету внутрішніх справ**

Оксана БРОНЕВИЦЬКА